

УДК 378(477)

DOI: 10.12958/2227-2844-2022-6(354)-33-38

Курило Наталія Олександрівна,

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри документознавства та інформаційної діяльності

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Полтава, Україна.

nataliya7life7@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2139-0672>

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ СЛУЖБ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Соціальні та економічні трансформації, пов'язані з входженням України у світовий інформаційний простір, інтенсивне впровадження ІКТ, діджиталізація суспільства та пов'язані із цим зміни не лише відкрили нові перспективи та можливості, а й якісно підвищили вимоги до кваліфікації працівників документознавчої галузі. Вимоги, що пред'являються роботодавцями до працівників, постійно підвищуються, розширюється перелік посадових обов'язків. Сучасні фахівці документно-інформаційної сфери повинні швидко адаптуватися до нових вимог, постійно підвищувати та вдосконалювати свої знання, уміння та навички, щоб залишатися затребуваними на ринку праці та бути конкурентоспроможними.

Аналіз останніх досліджень. Швидкість старіння знань та постійне збільшення інформації змушують науковців переглянути стратегію та підходи до підтримки професійного рівня працівників та підвищення їхньої кваліфікації. Освіта протягом життя становиться новим гаслом сучасних реалій. Підтвердження цьому знаходимо в наукових доробках вітчизняних та зарубіжних учених: І. Беха, В. Кременя, В. Андрущенко, І. Зюзяна, Н. Бібик, С. Сисоєвої, Т. Сорочан, В. Сухомлинського, В. Андреевої, В. Бикової, Т. Десятова, С. Донченка, Г. П'ятакової, І. Підласого, Н. Протасової, М. Мурашко, Н. Абашкіної, Л. Тодорова, Ю. Швалба, О. Чалого, Л. Шепелевої, Х. Грехема, Дж. Стредвик, Д. Торрінгтона, А. Чарлз, Коул, Дж. Гудлед, Дж. Лупарт та ін.

Проблема підвищення кваліфікації є предметом досліджень багатьох наук. Багатоаспектність проблеми спричиняє розбіжності в поглядах науковців щодо змісту, структури та компонентів підвищення кваліфікації. У своєму дослідженні ми спираємося на думку фундаторів педагогічної думки, таких як В. Кремень, І. Зюзян, С. Сисоєва, Т. Сорочан та ін., та розглядаємо підвищення кваліфікації як професійне навчання працівників, яке спрямоване на вдосконалення знань, умінь та навичок з опорою на попередній освітній досвід та практичні вміння.

Проте поняття «підвищення кваліфікації» постійно доповнюється й уточнюється науковцями різних галузей знань. Так, педагогічна наука підвищення кваліфікації розглядає як складову частину безперервного навчання, освіту протягом життя (В. Кремень, В. Андрущенко, І. Зюзян, С. Сисоєва, Т. Сорочан, В. Сухомлинський, О. Домінський, М. Дробноход, Н. Бібик, С. Болтівець та ін.); підвищення кваліфікації як освіту дорослих досліджували В. Андреева, В. Бикова, Т. Десятов, С. Донченко, Г. П'ятакова, І. Підласий, Н. Протасова, Л. Тодорів, Ю. Швалб, Л. Шепелева; підвищення кваліфікації як психологічна проблема піднімається в численних психологічних дослідженнях (І. Бех, В. Панок, З. Гаркавенко, Г. Коцюба, О. Бондарчук, В. Рибалко, Є. Романов, Н. Чепелев та ін.); навчання працівників та підвищення кваліфікації відбивається на ефективності та продуктивності праці, тому досліджується менеджментом та фахівцями з управління

персоналом (В. Травін, Н. Вакуленко, М. Виноградський, М. Мурашко, Х. Грехем, Дж. Стредвик, Д. Торрінгтон, Д. Ульрих, А. Кибанов та ін.); процеси підвищення кваліфікації регулюються нормативними документами, тому лежать у площині правових та юридичних досліджень (В. Устищенко, К. Чижмар, О. Непомнящий, А. Барський, Б. Дерев'яно, О. Шакірова та ін.); підвищення кваліфікації працівників передбачає інвестування в людський ресурс, тому є складовою частиною економічних розвідок (А. Криклій, Є. Качан, О. Дяків, Л. Корчевська та ін.); підвищення кваліфікації та перепідготовка кадрів є невід'ємною частиною розвитку професійної кар'єри, атестації персоналу, просування кадрів, тому розглядається в контексті управління кадрами, менеджментом, підіймається фахівцями з праці та соціального захисту (Н. Ларіна, О. Редькова, Ю. Палеха, Н. Калашник, В. Надрага, С. Мельник та ін.).

Документознавці долучилися до цього процесу також і активно підіймають її у своїх працях. Серед них особливо виділяються дослідження С. Кулешова, Ю. Палехи, Л. Філіпової, Н. Кушнарєнко, В. Бездрабко, О. Матвієнко, Н. Гайсинюк Л. Демчиної та ін. Підвищення кваліфікації працівників архівних підрозділів досліджували І. Матяш, М. Чиркова, К. Селіверстова, В. Дозицький, К. Калакура та ін. Проблема підвищення кваліфікації у бібліотечній сфері стала предметом досліджень В. Бабич, Л. Демчиної, Л. Каліберди, С. Слободяника, А. Соляника, Г. Швецової-Водки та ін. Методичним особливостям професійної підготовки присвячено роботи С. Денисенка, О. Карпенко, Г. Білавич, В. Івченко, Л. Квасюк, О. Матвієнко та ін. Проте теоретичний аспект має бути підкріплений практичною реалізацією.

Метою статті є вивчення проблеми підвищення кваліфікації працівників служб документального забезпечення управління в Україні.

Методологія та методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використано такі методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння, систематизації, узагальнення – із метою опрацювання та осмислення наукової літератури та фактичного матеріалу, визначення особливостей підвищення кваліфікації.

Виклад основного матеріалу. Проблема підвищення кваліфікації працівників документно-інформаційної галузі ускладнюється відсутністю нормативної регламентації та закріплених вимог щодо необхідності проходження підвищення кваліфікації працівниками служб документального забезпечення управління. Якщо, наприклад, для медичних або педагогічних працівників проходження підвищення кваліфікації є обов'язковою умовою атестації та кар'єри, то для документознавців це лише рекомендації, побажання з боку держави, не підкріплені документами. Через необов'язковість і затратність пропозиції держави ігноруються роботодавцями.

У попередніх дослідженнях ми неодноразово проводили анкетування та опитування працівників служб документального забезпечення управління, які переконливо доводили потребу в систематичному підвищенні кваліфікації, оновленні знань, методичному супроводі. Зараз ми здійснили спробу проаналізувати наявні пропозиції щодо можливостей підвищення кваліфікації працівниками документно-інформаційної галузі.

Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства (далі – УНДІАСД) є державною науково-дослідною установою в системі державних архівних установ України, метою діяльності якого є реалізація державної політики у сфері архівної справи, документознавства та діловодства. Окрім науково-дослідної та науково-технічної діяльності провідна установа повинна брати участь у формуванні змісту навчання та підвищення кваліфікації фахівців галузі (Наказ).

Проте установа переживає сьогодні не найкращі часи. Брак фінансування за останні кілька років призвів до того, що інститут не може в повному обсязі та на належному рівні виконувати функції, покладені на нього державою. Діяльність УНДІАСД зведена до мінімуму. Навіть сайт установи практично не оновлюється. Недофінансування провідної установи призвело до колапсу в самій системі, через що не можуть здійснюватися в повному обсязі визначені стату-

том функції, зокрема й із підвищення кваліфікації працівників галузі. І якщо діяльність архівів координується ще Державною архівною службою України, то документознавча сфера не має такого органу управління. Паралізація центру керування позбавила працівників документно-інформаційної сфери джерела інформації та методичної підтримки.

Окрім усього іншого, після російського вторгнення перестали випускатися окремі періодичні видання, наприклад такі, як «Довідник секретаря та офіс-менеджера», «Діловодство та документообіг» та ін. Необхідно відзначити, що передплата за електронну версію професійних журналів варіювалася від 5400 – 6000 тис грн на рік, а доступ до демоверсій був обмеженим.

Заклади освіти, які здійснюють підготовку фахівців за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», проводять конференції, круглі столи, за результатами яких видаються збірники статей та матеріали конференцій. Проте діловоди-практики мало цікавляться науковими дослідженнями, їх більшою мірою цікавлять практичний бік діяльності, методичні поради та рекомендації.

Єдиним засобом підтримки професійного рівня залишаються самоосвіта та курси підвищення кваліфікації. Розглянемо наявні пропозиції.

В інформаційному просторі представлені пропозиції від закладів освіти, тренінгових центрів, різноманітних центрів підвищення кваліфікації.

Заклади освіти переважно пропонують традиційні форми навчання: бакалаврат, магістратуру. Серед курсів підвищення кваліфікації для працівників служб документального забезпечення управління наявні пропозиції від кількох навчальних центрів.

У центрі «Данко» пропонується авторський курс Василя Лучка для очної форми навчання, розрахований на 14 годин (2 090 грн). Автором передбачено також індивідуальні заняття з викладачем (3 500 грн) (Курси).

У Навчальному центрі «Успіх» проводяться курси для секретарів-діловодів. 10 занять коштуватимуть 4 000 грн. Програмою передбачено вивчення стандартних офісних програм, опанування організації документообігу підприємства, складання та оформлення основних видів документів, що створюються в діяльності установи. Окрім цього, пропонують навчити працювати секретарів із програмами «1 С Бухгалтерія» та «1 С Кадри». Цікаво, що далі в прайсі Навчального центру вартість навчання збільшується на 1 000 грн. Незрозуміло також, чому вся інформація, яка розміщена на сайті, подається російською мовою, адже є мовне законодавство й решта нормативних документів, які давно визначили українську мову мовою ділових паперів в Україні (Курс «Секретар-референт»).

Студія «Тренд» за 3 600 грн пропонує для групи у складі 3–6 осіб за 20 годин навчити слухачів укладати окремі види документів, ознайомити з особливостями організації традиційного та електронного документообігу, ознайомити з вітчизняною нормативною базою та міжнародними стандартами. Орфографічні помилки, допущені на сайті, не коментуватимемо, проте це справляє не найкраще враження (Діловодство).

У Центрі підтримки бізнесу, що розміщений у м. Миколаєві, пропонується слухачам курс «Діловодство та документознавство», розрахований на 30 годин (18 – теорія, 12 – практика) за 2 950 грн для індивідуальних занять та 1 870 грн – для групових. У програмі курсу слухачам пропонується вивчення офіційних документів, особливостей укладання спеціалізованої документації та вимог до листування з діловими партнерами (Діловодство та документознавство).

Європейська академія дистанційної освіти GOLD ACADEMY запропонувала для працівників ділових служб кілька курсів підвищення кваліфікації: діловодства й документообігу; діловодства й документообігу, секретарської справи; архівної справи, діловодства й документообігу.

Для кожного курсу програмою передбачено базовий варіант (144 академічні години, з яких 72 – теорія, 72 – практика) та короткотривалий курс (72 академічні години, зокрема 36 годин – теорія, 36 годин – практика) з видачею сертифіката міжнародного зразка про професійну підготовку, підвищення кваліфікації (перекваліфікацію).

Базовий курс включає у себе вивчення складників, що містять організацію документообігу, нормативне регулювання, вимоги до складання та оформлення документів, організацію електронного документообігу, реєстрацію документів, складання номенклатури справ, підготовку документів до подальшого зберігання тощо. Для осіб, які вже мають відповідну освіту або наявний практичний досвід, передбачено видачу термінового сертифіката без проходження навчання після попереднього проходження термінової сертифікації фахівця он-лайн. Вартість навчання розрахована на різні категорії осіб, що навчаються, і сьогодні подана зі знижками: базовий курс можна придбати зі знижкою за 6 070 грн, один місяць базового курсу зі знижкою 40% коштує 8 640 грн. За два місяці доведеться заплатити 10 800 грн, за три – 12 240. Начальним центром передбачені різні види курсів із можливістю дистанційного навчання, різними термінами та формами оплати (Європейська академія). Проте ціна за навчання може конкурувати з вартістю навчання в закладах освіти. Тому необхідно добре подумати, що краще отримати після проходження навчання – сертифікат чи все ж таки диплом.

Проаналізувавши пропозиції, що містяться у віртуальному просторі щодо підвищення кваліфікації, можемо констатувати, що сьогодні на ринку освітніх послуг наявні різноманітні пропозиції щодо підвищення кваліфікації. Для зручності користувачів пропонуються різні форми навчання (очна, заочна, дистанційна). Переважна більшість курсів підвищення кваліфікації для документознавців є платною. Ціна варіюється від 2 600 грн за групові короткотривалі курси до 12 000 грн і вище за індивідуальні курси. Проте наявні пропозиції назвати курсами підвищення кваліфікації можна лише умовно, оскільки, як ми вже з'ясували, підвищення кваліфікації спрямоване на вдосконалення знань, умінь та навичок з опорою на попередній освітній досвід та практичні вміння. А вищезазначені пропозиції зовсім не враховують наявний професійний рівень та попередню підготовку. Перелік тем, що виносяться на вивчення, фактично пропонують освіту з нуля або перепідготовку. Працівників служб документального забезпечення управління більшою мірою цікавлять методичні та практичні консультації, інноваційні технології та програмне забезпечення. Тому наявні пропозиції з натяжкою можна вважати курсами підвищення кваліфікації, оскільки вони навряд чи зацікавлять та будуть корисними для працівників із досвідом.

Висновки та перспектива подальших досліджень. Отже, підводячи підсумок стану підвищення кваліфікації працівників служб документального забезпечення управління в Україні, можемо зазначити, що вирішення проблеми вбачаємо у створенні постійно діючих курсів дистанційного навчання під егідою УНДІАСД та профільних навчальних закладів, де б працівники мали можливість навчатися за різними короткотривалими програмами фахової підготовки. Також для підтримки фахівців документознавчої сфери необхідно скорегувати діяльність науково-методичних закладів на надання теоретичної, практичної та методичної допомоги. Така орієнтація сприяла б підвищенню професійного рівня фахівців, забезпечувала налагодження зв'язків між науковцями та практиками, допомагала б керувати процесами підвищення кваліфікації працівників. Окрім того, здійснення методичного супроводу сприяло б професійному зростанню, вчасному оновленню знань та формуванню і підтримці професійної компетентності документознавців.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Статуту Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства : Наказ Державної архівної служби України від 29 листопада 2016 р. № 161 / Державна архівна служба України. URL: https://srpi.archives.gov.ua/tmp/1075_1.pdf.
2. Курси діловодства (авторський курс Василя Лучко) / Навчальний центр «Данко». URL: <https://danco.com.ua/ua/courses/kursi-hr-kadrovogo-dila-ta-dilovodstva/3508-2/>.
3. Курс «Секретар (секретар-діловод)» / Учбовий центр «Успіх». URL: <https://www.uspeh.net.ua/courses/Kompiutern/secretar/sekretar.html>.

4. Курс «Офіс-менеджер. Помічник керівника» / Студія «Тренд». URL: <https://trend-ua.club/ofis-menedzher-pomichnyk-kerivnyka.html>.

5. Навчальний курс «Успішний бізнес». Діловодство та документознавство / Миколаївський Регіональний Центр Підтримки Бізнесу. URL: <https://biz.mk.ua/dilovodstvo-ta-dokumentoznavstvo/>.

6. Професійні онлайн-курси / Європейська академія дистанційної освіти. URL: <https://golds.pp.ua/prajs/prajs-yevropejskoyi-akademiyi-biznesu-ta-suchasnyh-tehnologij-vid-15-10-2022/>.

References

1. State Archive Service of Ukraine (2016). Pro zatverdzhennia Statutu Ukrainskoho naukovo-doslidnoho instytutu arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva: Nakaz Derzhavnoi arkhivnoi sluzhby Ukrainy vid 29 lystopada 2016 r. № 161 [On the approval of the Charter of the Ukrainian Research Institute of Archival Affairs and Documentary Studies: Order of the State Archives Service of Ukraine dated November 29, 2016 № 161]. Retrieved from: https://srpi.archives.gov.ua/tmp/1075_1.pdf [in Ukrainian].

2. Training center “Danko” (n.d.). Kursy dilovodstva (avtorskyi kurs Vasylia Luchko) [Business administration courses (author’s course of Vasyl Luchko)]. Retrieved from: <https://danco.com.ua/ua/courses/kursi-hr-kadrovogo-dila-ta-dilovodstva/3508-2/> [in Ukrainian].

3. Educational center “Success” (n.d.). Kurs “Sekretar (sekretar-dilovod)” [Course “Secretary”]. Retrieved from: <https://www.uspeh.net.ua/courses/Kompiutern/secretar/sekretar.html> [in Ukrainian].

4. Studio “Trend” (n.d.). Kurs “Ofis-menedzher. Pomichnyk kerivnyka” [Course “Office manager. Assistant manager”]. Retrieved from: <https://trend-ua.club/ofis-menedzher-pomichnyk-kerivnyka.html> [in Ukrainian].

5. Mykolaiv Regional Business Support Center (n.d.). Navchalnyi kurs “Uspishnyi biznes”. Dilovodstvo ta dokumentoznavstvo [Training course “Successful business”. Clerkship and documentation]. Retrieved from: <https://biz.mk.ua/dilovodstvo-ta-dokumentoznavstvo/> [in Ukrainian].

6. European Academy of Distance Education (n.d.). Profesiini onlain-kursy [Professional online courses]. Retrieved from: <https://golds.pp.ua/prajs/prajs-yevropejskoyi-akademiyi-biznesu-ta-suchasnyh-tehnologij-vid-15-10-2022/> [in Ukrainian].

Курило Н. О. Проблеми та перспективи підвищення кваліфікації працівників служб документального забезпечення управління в Україні

У статті розглядається проблема підвищення кваліфікації працівників документно-інформаційної сфери. Наголошується, що в сучасних умовах технологізації та впровадження інформаційних технологій у сферу керування документацією підтримка професійного рівня та підвищення кваліфікації працівників набувають нової актуальності та значення. Зазначається, що проблема підвищення кваліфікації працівників СДЗУ ускладнюється відсутністю нормативного регулювання та централізованого керування як із боку держави, так і з боку галузевих установ. Наголошується на проблемах підтримки професійного рівня документознавців у сучасних умовах. Із цією метою проаналізовано наявні ресурси, які можуть бути використані документознавцями з метою підвищення кваліфікації. Дано оцінку наявним пропозиціям, проаналізовано змістовне наповнення та цінову політику. Окреслено шляхи налагодження процесу підвищення кваліфікації працівників галузі.

Ключові слова: підвищення кваліфікації, підтримка професійного рівня, служба документального забезпечення управління.

Kurylo N. Problems and prospects of improving the qualifications of employees of management documentation support services in Ukraine

Problems and prospects of improving the qualifications of employees' documentation support services in Ukraine. The article deals with the problem of advanced training of employees of documentary support services of management. It is emphasized that in the modern conditions of technologization and introduction of information technologies in the field of document management, support of professional level and advanced training of employees of the documentary and information sphere acquire new relevance and importance. It is noted that the problem of raising the qualifications of SDZU employees is complicated by the lack of normative regulation and centralized management by both the state and sectoral institutions. The analysis of scientific sources allowed to state the increased interest of scientists in the outlined problem, and, at the same time, the need for further research of practical direction. The article emphasizes the problems of maintaining the professional level of document specialists in modern conditions for demand and their competitiveness in the labor market. To this end, the article analyzes the available resources that can be used by documentalists to improve their skills. The article assesses the existing proposals and analyzes the content, forms of organization of training, and pricing policy. It also outlines the prospects and provides proposals for establishing the process of professional development of the industry.

Key words: professional development, professional level support, management documentation support service.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 05.11.2022 р.
Прийнято до друку 23.12.2022 р.